

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет інноваційних технологій харчування і ресторано-готельного бізнесу
Кафедра безпеки життєдіяльності та дизайну

КОНКУРСНА РОБОТА НА ТЕМУ:

**«ІСТОРІЯ КАФЕДРИ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ:
ШЛЯХ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ У МОЛОДІ»**

Виконала:

студентка 3 курсу ф-тету ІТХ і РГБ

Разкола Вероніка Віталіївна

Наукові керівники:

к.т.н., доц. Лисюк В.М.,

к.т.н., доц. Фесенко О.О.

Одеса, 2022

Вступ

1. Етапи розвитку науки «Безпека життєдіяльності».
2. Шлях становлення та розвитку кафедри безпеки життєдіяльності.
3. Дисципліни кафедри – цікаві та корисні.

Джерела та література

ВСТУП

Вибір вищого навчального закладу для кожної молодої людини – важливий та складний крок. Вагомим у цьому виборі є бажання отримання якісного сучасного навчання зі спеціальності, з якою планую зв'язати свою майбутню професійну діяльність. За три роки навчання в Одеській національній академії харчових технологій(а зараз це Одеський національний технологічний університет) я вже вивчила багато дисциплін, які знадобляться мені в майбутній професії. Але хочу розповісти про одну з кафедр університету, на який отримала знання, необхідні не тільки в подальшій професійній діяльності, а й, по-перше, в моєму повсякденному житті. Це кафедра безпеки життєдіяльності та дизайну. Викладачі цієї кафедри давали нам, й особисто мені, не тільки теорію з безпеки життя та діяльності людини, а й пояснювали її практичне застосування.

Проблема безпеки життєдіяльності людини і всього українського суспільства в сучасних умовах набула особливої гостроти й актуальності. В нашій країні триває жорстока війна, й в такий час кожний замислюється, як зберегти власне життя та життя своїх близьких. Як себе поводити під час обстрілів та бомбардувань, що робити при можливих хімічних атаках або радіоактивному зараженні, як діяти при пожежах, які існують засоби укриття та види захисних споруд, що таке домедична допомога - всі ці та багато інших питань розкривають дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці», «Охорона праці та цивільний захист в галузі». які викладаються на кафедрі БЖД та дизайну.

Студенти всіх 4 інститутів, 10 факультетів нашого університету, бакалаври і магістри всіх спеціальностей, проходять протягом навчання через кафедру безпеки життєдіяльності та дизайну. Тому в своїй роботі ми намагались відобразити цікавий шлях становлення і розвитку кафедри безпеки життєдіяльності, яка була утворена саме з метою підготовки молодих спеціалістів, які вміють вирішувати практичні задачі безпеки життя та праці, й на сьогоднішній день продовжує виконувати свої завдання у складі об'єднаної кафедри БЖД та дизайну.

І. ЕТАПИ РОЗВИТКУ НАУКИ «БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ»

З самого народження людина стикається з різними небезпеками, пов'язаними з навколишнім оточенням. Для того щоб не наражати на власне життя ризику, кожен повинен мати певний набір знань, які допоможуть захистити його від цих загроз і небезпек.

Питаннями розробки правильних способів захисту від негативних природних, технічних, соціально-політичних впливів та безпечної взаємодії людей із навколишнім середовищем займаються безпека життєдіяльності, охорона праці, цивільний захист.

Безпека життєдіяльності - це наука, що вивчає проблеми безпечного перебування людини в середовищі - природному, техногенному, соціальному, в процесі різних видів її діяльності. Вона є більш універсальною, ніж окремі напрямки наукових досліджень, такі як охорона праці чи цивільний захист, адже дві останні розглядають лише окремі випадки безпеки в конкретних ситуаціях, зокрема, охорона праці вивчає питання безпеки людини, яка знаходиться в умовах виробництва, а цивільний захист - в надзвичайних ситуаціях, тоді як безпека життєдіяльності - у всіх життєвих обставинах [1].

Основною метою безпеки життєдіяльності є отримання людиною знань, спрямованих на зменшення смертельних випадків та збереження її здоров'я в умовах наявності небезпечних зовнішніх факторів. Безпека життєдіяльності є надзвичайно важливою наукою, оскільки завдяки їй є можливість навчити людей правильно діяти при загрозах.

Проблема захисту людини від небезпек постала водночас з появою на Землі людства. Протягом усієї історії цивілізації кожна окрема людина загалом дбала про власну безпеку та безпеку своїх близьких, так само як і людству доводилося дбати про безпеку свого існування. Первісна людина була тісно пов'язана з природою. Наші предки не просто поклонялися рослинам, звірам, птахам, сонцю, вітру, воді тощо. а й використовували свої знання про них для життя в єдності з природою, оскільки саме природні небезпеки становили головну загрозу.

Другою групою небезпек, які почали становити загрозу людині з часу існування її на нашій планеті, були дії інших людей. Війни, збройні конфлікти, вбивства, викрадення, погрози, терористичні акти та інші акти насильства супроводжували раніше й в наш час продовжують супроводжувати розвиток суспільства.

Третьою на Землі з'явилась група небезпек, що походять від об'єктів, створених людьми, так званих антропогенних чинників: машин, хімічних та вибухових речовин, джерел різного роду випромінювань, макро- та мікроорганізмів тощо. Ці небезпеки пов'язані з прагненням людини глибше пізнати себе і навколишній світ, створювати матеріальні блага і, як не парадоксально, з пошуком більшої безпеки.

Протягом усієї своєї історії людство прагне зробити життя зручним. У людському прагненні до пізнання дуже часто засоби витісняють мету, людина стає додатком до створеного нею, а її ж творіння становлять загрозу для неї самої.

Історія виникнення напрямку безпеки життєдіяльності людини, починається із самого початку розвитку епохи людства. На ранніх стадіях цього процесу увага приділялась умовам трудової діяльності й питанням захисту здоров'я людини.

Ще в стародавній римській міфології на монетах зображували Секурітату (Секурітас) - персоніфікований образ безпеки, який уособлював безпеку громадян та держави. Зображувалася Секурітата поважною матроною з скіпетром, лавром, рогом достатку, оливковою гілкою.

Рис.1. Секурітас на монетах Давнього Риму

Однією з найстародавніших наук, що досліджують небезпеки, які загрожують здоров'ю людини, і розробляють заходи боротьби з її хворобами, є медицина. Цьому служать всі її розділи, а такі, як санітарія, гігієна, фармакологія, імунологія і т.п. фактично виступають як своєрідні теорії медико-біологічної безпеки.

Відомий лікар епохи Відродження Парацельс (1493-1544 рр.) вивчав небезпеки, які пов'язані з гірництвом. Його слова "Все є отрута і все є ліки - тільки доза робить речовину отрутою чи ліками" - лежать в основі принципу нормування.

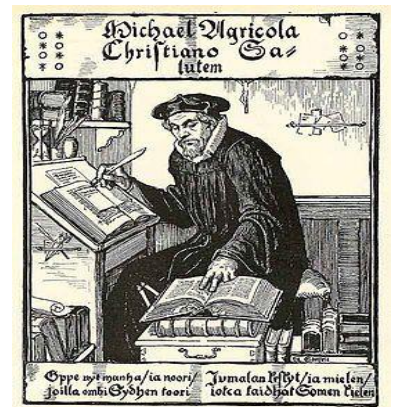

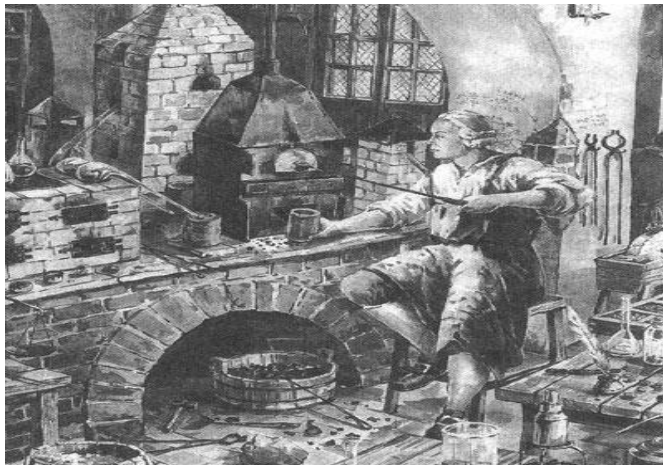
Рис.2. Мікаель Агрікола

Лікарі Агрікола, Парацельс докладно описали важкі умови праці, якими вирізнялися гірничорудні та металургійні підприємства того часу [2].

Умови праці досліджували вчені Античності: Аристотель (387-322 рр. до н. е.) і Гіппократ (459-377 рр. до н. е.). Ще за 379 років до н. е. Гіппократ звернув увагу на шкідливий вплив на організм рудокопів пилу, який утворюється при видобуванні руди.

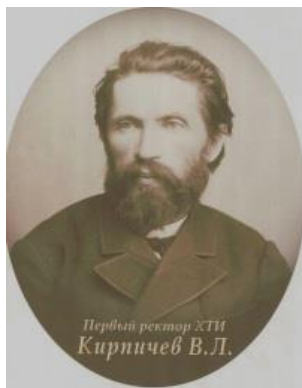
У 1700 р вийшла праця італійського вченого, лікаря Бернардіно Рамаццині «Міркування про хвороби ремісників», в якому вперше були систематизовані питання гігієни праці та професійних захворювань щодо великого числа професій [1-3].

Значний внесок у справу розвитку безпеки праці зробив М.В. Ломоносов (1711-1764 рр.), з ім'ям якого пов'язана назва Одеської національної академії харчових технологій. В 1742 р. у своїй науковій праці з основ металургії та рудних справ він проаналізував умови праці гірників; розглянув різні питання гігієни, їх праці, відпочинку; обґрунтував режими і принципи вентиляції шахт, безпеку переходів по сходах; раціональність робочого одягу; розробив пристрої кріплення гірничих виробок, видалення води з шахт та ін.

*Рис.3. Михайло Ломоносов
(1711 – 1765рр.)*

Також Ломоносовим М.В. були винайдені і побудовані анемометр і барометр й, спільно з Г.В. Ріхманом, розроблена конструкція блискавководу [3].

*Рис. 4. Проф. Кирпичев В.Л.
(1845-1913)*

У 1847 р. лікар О.М. Нікітін (1793-1858) видав книгу «Хвороби робітників із зазначенням попереджувальних заходів», в якій вперше було описано близько 120 професійних захворювань і запропоновано заходи, що мали попереджувати професійні захворювання, травматизм та аварії.

Проблемі безпеки промислового обладнання присвятив

свої праці перший ректор Харківського технологічного та Київського політехнічного інститутів професор В.Л. Кирпичов (1845-1913). У 1882 р на з'їзді Технічного товариства він виступив з доповіддю «Про заходи обережності при поводженні з машинами і приводами» [1,2].

Видатний фізіолог Сеченов І.М. науково обґрунтував допустиму тривалість робочого дня, показав роль нервової системи у трудовому процесі. Зокрема у його книзі «Нариси рухів людини під час роботи» (1901р.) міститься науково обґрунтоване обмеження тривалості робочого дня до 8 годин і досліджені найбільш сприятливі умови відпочинку. До речі, Одеський період життя та інтенсивної наукової роботи І.М. Сеченова розпочався у квітні 1871 р., коли він отримав місце ординарного професора з фізіології в Імператорському Новоросійському університеті. Результати наукових досліджень відомого фізіолога, проведених в Імператорському Новоросійському університеті (1871-1876 рр.), свідчать про те, що він послухався мудрої поради свого прославленого вчителя К. Людвіга, який стверджував, що «...працювати потрібно там, де відчувається всього вільніше духом, бо саме там можна досягти найбільших успіхів» [2,3].

Рис.5. Фізіолог Сеченов І.В. та меморіальна дошка на фасаді будинку, в якому він працював (м. Одеса)

Закони вищої нервової діяльності, встановлені видатним вченим І.П. Павловим (1849-1936 рр.), лежать в основі сучасних уявлень про формування трудових навичок, розвитку причин зниження працездатності, наукового обґрунтування профілактики втоми на виробництві.

Лікар Д.П. Нікольський (1855-1918 рр.) вперше в Петербурзі почав викладати курс гігієни праці та першої допомоги при нещасних випадках в Гірничому інституті (з 1897 р), Технологічному інституті (з 1902 р) і Політехнічному ін-

ституті (з 1904 р). За його ініціативою в Товаристві охорони народного здоров'я була створена комісія з охорони праці.

У 1902 р земський лікар А.В. Погожев створив перший журнал з гігієни праці «Промисловість і здоров'я».

Значний внесок у розвиток окремих питань охорони праці зробив академік М. Є. Жуковський (1847-1921 рр.), який розробив аеродинамічну теорію, що дозволило проводити інженерні розрахунки вентиляційних систем.

Суттєва роль у забезпеченні БЖД належить індивідуальним засобам захисту. У 1915 р. академіком М.Д. Зелінським (1861-1953рр.) був створений протигаз, що став одним з найбільш відомих засобів індивідуального захисту, котрим належить суттєва

Рис 6. Перший протигаз Зелінського М.Д.

роль у забезпеченні безпеки праці. Сам вче-

ний в 1880 році закінчив одеську Рішельєвську гімназію і вступив на природне відділення фізико-математичного факультету Новоросійського університету [1,2].

Можна наводити ще багато прикладів, які свідчать про людські зусилля, спрямовані на власну безпеку, та водночас існує не менше прикладів, які дали підставу Жану Батісту Ламарку майже двісті років тому, а саме 1809 р., заявити: *«Інколи здається, що призначення людини полягає в тому, щоб знищити свій рід, попередньо зробивши земну кулю непридатною для життя»*. Але катастрофічні потрясіння ХХ ст. перевершили всі найжахливіші побоювання стосовно долі людства і можуть розглядатися не інакше, як війна на знищення, яку оголосила сучасна цивілізація самому феномену людини.

У ХХ ст. людство увійшло у складний період історії свого існування. коли у своєму розвитку воно вже оволоділо величезним науково-технічним потенціалом, але ще не навчилося достатньо обережно та раціонально ним користуватися. Швидка урбанізація та індустріалізація, різке зростання населення планети, інтенсивна хімізація сільського господарства, посилення багатьох інших видів антропогенного тиску на природу порушили біологічний кругообіг речовин у природі, пошкодили її регенераційні механізми, внаслідок чого почалося її прогресуюче руйнування. Це поставило під загрозу здоров'я та життя сучасного та майбутніх поколінь людей, існування людської цивілізації. Людству почала за-

грозувати небезпека повільного вимирання внаслідок безперервного погіршення якості навколишнього середовища, а також вичерпання природних ресурсів. Стало зрозумілим, що для усунення цієї небезпеки необхідні перегляд традиційних принципів природокористування та докорінна перебудова господарської діяльності у більшості країн світу. Одним з перших у світі звернув увагу на цю проблему перший президент Академії наук України В. І. Вернадський (1863—1945 рр.) [1-3].

Рис.7. Академік Вернадський В.І.

Вернадський обґрунтував положення про те, що діяльність сучасної людини викликає рух основних хімічних елементів у масштабах, які порівнюються з природними циклами руху цих елементів. За визначенням Вернадського, людина стала наймогутнішою геологічною силою на планеті, а людська діяльність почала перевищувати масштаби найпотужніших стихійних явищ.

38-ма сесія Генеральної Асамблеї ООН 1983 р. створила Міжнародну комісію по навколишньому середовищу та розвитку, яка покликана аналізувати стан навколишнього середовища в контексті глобальних перспектив. На основі оцінок авторитетних експертів у 1987 р. ця комісія підготувала фундаментальне дослідження “Наше спільне майбутнє”. На сучасному рівні об’єктивних знань у ньому відображено розуміння світовим співтовариством гостроти соціо-екологічної проблематики, необхідність глобальної переорієнтації соціально-політичного, економічного, технічного, технологічного та культурного розвитку, здійснення для цього відповідних національних і загальнопланетарних проєктів.

У 1992 р. у Ріо-де-Жанейро відбулася конференція Організації Об’єднаних Націй (ООН), присвячена Концепції сталого розвитку світового співтовариства. Конференція прийняла документ «Порядок денний XXI століття» та зробила висновок про необхідність глобального партнерства держав для досягнення стабільного соціального, економічного та екологічного розвитку суспільства [1].

Наша країна заявила про підтримку Концепції ООН про сталий людський розвиток. Одним із ключових завдань державної політики України на найближчу перспективу, визначених в Посланні Президента до Верховної Ради

“Україна: поступ у ХХІ століття. Стратегія економічного та політичного розвитку на 2000—2004 роки”, в Указі Президента від 09.02.2001 р. №80/2001 “Про заходи щодо підвищення рівня захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру”, у Програмі діяльності Кабінету Міністрів “Реформи заради добробуту”, є зниження рівня техногенно-екологічних ризиків та захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Законодавчою базою для реалізації цих завдань є низка нових законів, що стосуються захисту населення від надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру, прийнятих Верховною Радою, проект Закону “Про Концепцію сталого розвитку в Україні”.

Україна є членом багатьох міждержавних організацій, причому вона входить до більшості найавторитетніших глобальних організацій. Назавжди в історії України залишиться той факт, що вона була серед засновників Організації Об’єднаних Націй. Окрім ООН, Україна активно співпрацює з Міжнародною Організацією Праці (МОП), до складу якої ввійшла у 1954 р. та ратифікувала понад 60 конвенцій цієї організації. МОП розробляє міжнародні трудові норми у формі конвенцій і рекомендацій, що встановлюють мінімальні стандарти основних трудових прав: свободу асоціації, право на організацію, ведення колективних переговорів, заборона примусової праці, гендерна рівність тощо. За проектами, запропонованими ще УРСР, були прийняті резолюції МОП: "Про усунення дискримінації за ознакою статі в питанні заробітної плати" (1956), "Про видавничу діяльність МОП" (1960), "Про проведення досліджень у галузі економічних та соціальних наслідків роззброєння" (1965) [2].

Рис.8 Логотип Міжнародної організації праці

Зниження техногенно-екологічних ризиків, захист населення і територій від надзвичайних ситуацій є для України першорядним завданням, оскільки економіка її десятиліттями формувалась без урахування об’єктивних потреб та інтересів народу, належної оцінки екологічних можливостей окремих регіонів.

Сьогоднішня структура економіки України не відповідає потребам людини, не забезпечує нормальних умов життя. Висока матеріалоємність і енергоємність виробництва призвели до надлишкового видобування корисних копалин, їх переробки і спалювання, породили додаткові обсяги відвалів пороли, золи та шлаків, шкідливих викидів у воду і атмосферу. Все це, підсилене радіоактивним забрудненням територій в результаті найбільшої на планеті техногенної катаст-

рофи - аварії на Чорнобильській АЕС, призвело до створення не лише в багатьох містах, а й на цілих територіях нашої країни несприятливих умов проживання людей.

Статистика свідчить про те, що рівень смертності, травматизму, аварій і катастроф в Україні набагато перевищує аналогічні показники розвинутих країн.

Часом життя раптово ставить небезпечні виклики перед людством, такі як, війна, в якій опинилася Україна. Й тоді теоретичні знання та практичні навички з БЖД і цивільного захисту стають у нагоді для кожної людини, тому що можуть допомогти їй зберегти життя.

У 1995 спільним наказом Міністерства освіти України та Штабу цивільної оборони України у навчальні плани вищих навчальних закладів України було введено нормативну дисципліну «Безпека життєдіяльності», а починаючи з 1999-2000 навчального року згідно з наказом Міністерства освіти України у всіх загальноосвітніх закладах було започатковано вивчення обов'язкового курсу «Основи безпеки життєдіяльності». У 2001 р. українськими фахівцями розроблено проект Концепції освіти в напрямі «Безпека життя і діяльності людини».

За період становлення освітянського напрямку «Безпека життєдіяльності» у вищій школі було багато зроблено для уточнення змісту питань, які повинні розглядатись під час її вивчення та удосконалення методів і способів покращення рівня засвоєння знань студентами. За останній десяток років розроблено і видано чималу кількість навчальних посібників для вищих закладів освіти та підручників для середньої школи, авторами яких є відомі вітчизняні науковці: Величко С.П., Джигерей В.С., Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Заплатинський В.М., Запорожець О.І., Зацарний В.В., Кобилянський О.В., Стеблюк М.І. та ін.

II. ШЛЯХ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ КАФЕДРИ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Історія кафедри безпеки життєдіяльності бере свій початок з 1902 р. У цей час слухачам усіх спеціальностей школи мукомелів читався курс "Техніка безпеки", згодом перероблений у навчальну дисципліну "Охорона праці", що викладалася на кафедрі технологічного устаткування зернових виробництв і охорони праці викладачами І. Р. Дударєвим, Л. С. Солдатенко, В. Ф. Петько, Л. І. Котляром.

Вивчення курсу «Цивільна оборона» розпочалось в Одеській національній академії харчових технологій, яка мала назву на той час Одеський технологічний інститут, ще в 1963 році на воєнно-морській кафедрі. Великий вклад у становлення та розвиток дисципліни «Цивільна оборона», яку зараза перейменовано в «Цивільний захист», внесли доценти К. Н. Єфімов, А. П. Бондар, А. С. Харитонов, М. П. Константинов, асистент Г. П. Злобін.

10 липня 1984 р. згідно з Наказом за № 478-01 ректора Одеського технологічного інституту харчової промисловості ім. М.В. Ломоносова (нині Одеська національна академія харчових технологій) В.Ф. Чайковського у відповідності до Наказу Мінвузу УРСР за № 189 від 14.06.84р. «Про зміни в структурі вищих навчальних закладів Мінвузу УРСР у 1984р.» відбулось розділення кафедри технологічного устаткування зернових виробництв і охорони праці з утворенням нової кафедри охорони праці. Першим її завідувачем був к.т.н., доцент Анатолій Іванович Харитонов. Період його керівництва - час активного становлення кафедри [4-8].

Рис. 9. Зав. кафедрою к.т.н., доц. Харитонов А.І. проводить засідання кафедри охорони праці. 1984 рік.

На кафедрі в той період працювали сім викладачів, які читали дисципліну «Охорона праці» для студентів усіх спеціальностей інституту. Була створена сучасна, могутня матеріально-технічна, лабораторна і методична база, у тому числі учбово-методичний кабінет з охорони праці.

Активна науково-дослідна діяльність А. І. Харитонова в галузі створення автоматизованих систем керування охороною праці завершилась у 1994 р. успішним захистом докторської дисертації на тему: «Моделювання й оцінка стану систем безпеки».

Отримала розвиток створена у 1969 році за ініціативою д.т.н., проф. А.М. Дзядзіо (випускник аспірантури академії у перші повоєнні роки) і к.т.н., доц. М.Я. Симоновича лабораторія промислової акустики. а підсумками її роботи Б.П. Богатирьов, Ю.П. Ткач і В.О. Пислярь розробили глушники шуму та отримали на них шість авторських свідоцтва. Глушники неодноразово експонувалися на різних виставках у Києві, Одесі, Москві, Ленінграді, постійно демонструються на діючій виставці науково - технічних розробок академії.

Глушник шуму типу ОТИ отримав бронзову нагороду на виставці досягнень народного господарства СРСР, а його модернізований аналог У2-БГШ був прийнятий до серійного виробництва. Результати багаторічних досліджень були узагальнені в монографії «Боротьба із шумом на зерноперероб-

НИХ

*Рис.10. Зав. лабораторією підприємствах» (автори Б.П. Богатирьов, А.М. Дзядзіо, промислової акустики М.Я. Симонович) [4-8].
доц. Богатирьов Б.П.*

У 1992 році з метою перебудови системи навчання з питань охорони праці, техніки безпеки та цивільної оборони (ЦО) у відповідності до Наказу ректора Одеського технологічного інституту харчової промисловості ім. М.В. Ломоносова М.Д. Захарова за № 217 від 24.04.92 кафедру охорони праці було перейменовано в кафедру безпеки життєдіяльності із включенням до складу останньої викладачів циклу ЦО, які до того моменту працювали на воєнно-морській кафедрі. З того часу й до сьогодні кафедра безпеки життєдіяльності існує в стінах вузу.

А. А. Журбенко

З 1988 по 2006 р. кафедрою безпеки життєдіяльності завідував к.т.н., доцент Олексій Азаматович Журбенко. В цей період були підготовлені нові дисципліни «Безпека життєдіяльності», «Радіоекологія» і «Охорона праці на підприємствах галузі», була проведена велика робота з забезпечення кафедри підручниками, посібниками, учбово-методичною літературою і вимірювальними приладами. До 100-річчю академії був видано навчальний посібник «Радіаційна безпека» [4-8].

Науково-дослідна робота кафедри проводилася за наступними напрямками: автоматизація функцій обліку й аналізу виробничого травматизму в галузі (регіоні) за допомогою ЕОМ; розробка автоматизованих систем управління охороною праці; зменшення шуму на комбінатах хлібопродуктів і інших промислових підприємств; віброакустичні дослідження й іспити виробничого устаткування.

Рис. 11. Колектив кафедри БЖД, 1992 рік.

*Нижній ряд: доц. Волчок О.М., інж. І кат. Орлюк Л.М., зав. каф. Журбенко О.А., ас. Сахарова З.М., доц. Харітонов А.І.
Верхній ряд: технік Ваганов В.В., доц. Константинов М.П., асистент Злобін Г.П., доц. Нетребський О.А., зав. лаб. Ткач Ю.П.*

Рис. 12. Доц. кафедри Соломикін В.О. на науковій студентській конференції (справа – студ. Трішин Ф.А., нині проректор з НП та НР ОНТУ), 1989 рік.

З 2000 р. на кафедрі безпеки життєдіяльності почалася зміна поколінь. Прихід молодих вчених дозволив розширити наукову тематику кафедри наступними напрямками: енерготехнологічне удосконалювання систем низькотемпературного поділу харчових рідин; розробка параметрів термостабілізації кон-

сервів з риб Азово-Чорноморського басейну; підвищення динамічної вібробезпеки імпульсних редукторів.

Для студентів всіх спеціальностей академії на кафедрі в той час викладались дисципліни:

«Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці», «Цивільна оборона», «Охорона праці в галузі», а для студентів-екологів – «Радіаційна екологія».

Велика увага на кафедрі приділялась й приділяється вдосконаленню навчального процесу шляхом матеріально-технічного оснащення учбових занять. Кафедра вже на той період мала чотири лабораторії, оснащені сучасними приладами, установками, дослідницькими стенда-

Рис. 13. Учбова лабораторія кафедри БЖД В-310. 1996 рік

ми та автоматизованими засобами навчання. Дві лабораторії мали зв'язок із телецентром академії й були оснащені тренажерами «ВІТІМ» і «ВКТ», призначеними для навчання студентів навичкам проведення серцево-легеневої реанімації, включаючи штучну вентиляцію легенів та непрямий масаж серця. Практичні заняття по цивільному захисту проводились з урахуванням досвіду ліквідації аварії та проведення робіт з дезактивації на Чорнобильській АЕС.

На кафедрі також було утворено навчально-методичний кабінет охорони праці з учбовою та нормативно-технічною документацією. Активну допомогу студентам на протязі багатьох років надавала інженер I категорії Л.М. Орлюк як керівник цього кабінету [4-8].

Рис. 14. Навчально-методичний кабінет В-409. 1999 рік.

Рис. 15. Студенти механічного факультету під час виконання лабораторної роботи по «Основам охорони праці» в ауд. В-310. 2000 рік.

У 2006-2015 рр. завідувачем кафедрою безпеки життєдіяльності був д.т.н., професор Нетребський Олександр Андрійович. Він розробив концепцію розвитку кафедри: створення і атестація лабораторій радіологічних вимірів, атестація робочих

місце; організація курсів підвищення кваліфікації для фахівців служб охорони праці підприємств харчової промисловості; розвиток навчально- мето-

Рис.16. Колектив кафедри безпеки життєдіяльності, 2008 рік.

Нижній ряд: інж. І кат. Орлюк Л.М., ас. Сахарова З.М., зав. каф., проф. Нетребський О.А., доц. Фесенко О.О., доц. Дюдіна І.А.

Верхній ряд: ас. Мілінчук С.І., доц. Журбенко О.А., технік Савко В.М., ас. Коваленко Н.А., доц. Прусенков М.О.

дичного кабінету кафедри; розвиток кадрового потенціалу кафедри, а також нові наукові напрямки: наукові основи розробки і створення безпечних технологічних ефективних технічних систем; наукові основи безпечної діяльності людини на виробництві й у побуті; наукові основи оцінки ризику життя людини в побуті і на виробництві [4-8].

У 2013 року до складу кафедри безпеки життєдіяльності приєдналися секції «Охорони праці» та «Безпеки життєдіяльності і цивільного захисту» Інституту холоду, кріотехнологій та екоенергетики ім. В.С. Мартиновського у складі к.т.н., доцентів Н.М. Дідик і Ю.І. Дем'яненка, к.в.н., доц. О.Г. Манойло, ст. викладачів В.І. Булюка та В.Г. Швеця. До речі, в Одеському технологічному інституті холодильної промисловості(минула назва Інституту холоду, кріотехнологій та екоенергетики) з утворенням факультету холодильної техніки вже з 1953 року викладалась дисципліна «Техніка безпеки при експлуатації холодильного устаткування». А у 1967 р. з відкриттям факультету кріогенної техніки з'явився новий курс «Техніка безпеки при експлуатації кріогенного устаткування». В подальшому розділи цих двох курсів увійшли до дисципліни «Охорона праці». Становлення цієї дисципліни, розробка робочих програм, організація лабораторної бази були підпорядкована кафедрі кондиціонування повітря та проводилась при активній участі к.т.н. доцента В.С. Комарова та доцента Л.М. Глінки. У 1988 році авторським колективом І.Г. Чумак, В.С. Комарова, В.П. Кочетова було опубліковано підручник «Безопасность труда при эксплуатации холодильных установок».

В різні роки на кафедрі безпеки життєдіяльності працювали, а деякі працюють й зараз наступні викладачі й співробітники: А.С. Харітонов, А.М. Дзядзіо, К.Н. Єфімов, А.П. Бондарь, П.І. Осадчук, Ю.М. Ротко, В.О. Соломикін, Л.А. Запорожець, Ю.П. Ткач, О.А., Журбенко, Б.П. Богатирьов, Т.Н. Новікова, М.К. Петров, А.І. Парамонов, Н.П. Константинов, А.Н. Волчек, З.М. Сахарова, Г.П. Злобін, П.І. Осадчук, А.І. Книш, С.І. Мілінчук, О.А. Нетребський, О.О. Фесенко, І.А. Дюдіна, В.М. Лисюк, С.М. Неменуца, О.П. Дашковська, Н.Ю. Сапожнікова, А.П. Бочковський, О.Ф. Удовиця, Я.Д. Гусак-Шкловська, О.Г. Манойло, В.І. Булюк, В.Г. Швець, Н.М. Дідик, Ю.І. Дем'яненко, Н.М. Жихарєва, І.П. Кондратенко, В.М. Савко, В.П. Мельнік, О.Г. Воробей, І.М. Мирошніченко.

У квітня 2015р. кафедру безпеки життєдіяльності очолила к.т.н., доцент Фесенко Олена Олександрівна.

Рис. 17. Зав. каф. БЖД та дизайну к.т.н., доц. Фесенко О.О.

В період з 2015 по 2021 рр. навчальний процес на кафедрі БЖД забезпечували доц., к.т.н. О. О. Фесенко; доц., к.т.н. В. М. Лисюк; доц., к.т.н. Дем'яненко Ю.І.; доц., к.т.н. Дідик Н.М.; ст. викл., к.с.-г.н. С. М. Неменуца; ст. викл., к.т.н., Н. Ю. Сапожнікова; ст. викладачі З. М. Сахарова, В. І. Булюк, В. Г. Швець, зав. лабораторією В. В. Пуга, інженер К. Г. Барбан, технік-лаборант О. Г. Воробей.

Під керівництвом викладачів кафедри студенти створили такі банки даних: якісний склад трудових ресурсів; економічні наслідки травматизму і профзахворювань в Україні; використання й утилізація пластикового посуду і пакувальних матеріалів; сучасні соціальні небезпеки: проми інформаційного обміну, мобільного зв'язку тощо [4-8].

*Рис. 18. Колектив кафедри безпеки життєдіяльності, 2015 рік.
Нижній ряд: інж. Мельнік В.П., ст. викл. Булюк В.І., ст.викл. Сахарова З.М., зав. каф., доц. Фесенко О.О., ст.викл. Неменуца С.М., зав. лаб. Пуга В.В., ст.викл. Сапожнікова Н.Ю.
Верхній ряд: ст.викл. Швець В.Г., доц. Лисюк В.М., технік Воробей В.Г., інж. Барбан К.Г. доц. Дем'яненко Ю.І.*

З моменту утворення кафедри було захищено 2 докторські та 3 кандидатські дисертації.

Співробітниками кафедри опубліковано монографії: «Боротьба із шумом на зернопереробних підприємствах» (автори - Б.П. Богатирьов, А.М. Дзядзіо, М.Я. Симонович); «Інтенсифікація подрібнення зерна» (автор – О.А. Нетребський); «Пожежна безпека на підприємствах харчової галузі» (автори - О.О. Фесенко, В.М. Лисюк, З.М. Сахарова, С.М. Неменуца), «Fire safety in the wine industry» (на англ. мові, автори – Осипова Л.А., Неменуца С.М., Лисюк В.М., Фесенко О.О., Сахарова З.М.) [4-8].

Для студентів усіх спеціальностей викладаються такі дисципліни: «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці», «Охорона праці та цивільний захист в галузі». Навчання студентів проводиться в 7 спеціалізованих аудиторіях, які оснащені лабораторними установками, технічними засобами навчання, інформаційними стендами, тренажерами серцево-легеневої реанімації. Під час занять використовуються діючі демонстраційні макети та інформаційні стенди [8].

Рис. 19. Проведення занять викладачами кафедри БЖД: к.т.н, доц. Фесенко О.О., к.т.н., доц. Лисюк В.М., к.с.-г.н., ст.викл. Неменуца С.М., ст.викл. Сахарова З.М.

2 вересня 2021 р. було створено кафедру безпеки життєдіяльності та дизайну шляхом об'єднання двох кафедр - кафедри безпеки життєдіяльності та кафедри інженерної графіки та технічного дизайну [8].

Рис. 20. Колектив кафедри інженерної графіки

та технічного дизайну (2020 р.)

Об'єднану кафедру безпеки життєдіяльності та дизайну очолила к.т.н., доц. Фесенко Олена Олександрівна.

На сьогоднішній день у складі кафедри безпеки життєдіяльності та дизайну є 8 викладачів – зав. кафедри, доц., к.т.н. Фесенко О.О., проф., д.т.н. Іванова Л.О., доц., к.т.н., Лисюк В.М., доц., к.т.н., Ломовцев Б.А., доц., к.т.н. Шофул І.І., ст.викл., к.с.-г.н. Неменуца С.М., старші викладачі Сахарова З.М., Сагач Л. М., Іваненко Є.В. Навчально-допоміжний персонал кафедри - завідувачі лабораторії Пуга В.В., Косіцина Н. М., інженери Барбан Х.Г. та Іваненко Є.В.

*Рис. 21. Ст. викладач Польова С.Є.
на занятті з «Інженерної графіки»*

До дисциплін, які викладались на кафедрі БЖД додалися дисципліни: «Інженерна та комп'ютерна графіка»; загальноосвітня інженерна дисципліна «Технічний дизайн» у розвитку конкурентоспроможних технологічних процесів харчової промисловості, а також загальноосвітні дисципліни «Громадянське будівництво та інженерне обладнання будівель» і «Інтелектуальна власність».

На сьогодні кафедра безпеки життєдіяльності та дизайну намагається зберігати та примножувати славні традиції обох кафедр, які було об'єднано.

III. ДИСЦИПЛІНИ КАФЕДРИ – ЦІКАВІ ТА КОРИСНІ.

З кафедрою безпеки життєдіяльності та дизайну я познайомилась, вивчаючи дисципліну «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці». Основне питання, відповідь на яке я отримала під час вивчення цієї дисципліни: «Що повинна робити людина, щоб зберегти своє життя та здоров'я?». Дисципліна включає лекції, а також практичні заняття з БЖД та лабораторні роботи з «Осн. охорони праці».

Абсолютна безпека людини в середовищі існування не досяжна. Причиною цього є наявність природних, техногенних, соціально-політичних небезпек. Про різноманітні небезпеки, що загрожують людині у повсякденному житті,

форми їхнього прояву та засоби захисту від них я дізналась на лекціях та практичних заняттях зі змістовного модуля «Безпека життєдіяльності».

Особливо запам'яталось практичне заняття «Домедична допомога при нещасних випадках», під час якого нас навчали, як аналізувати ситуацію, що призвела до нещасного випадку, оцінювати стан потерпілого за ознаками психологічного стану і пошкоджень та визначати порядок дії для надання допомоги. Ми вивчали практичні прийоми накладання джгутів, закруток, транспортних шин; види пов'язок; вимірювання артеріального тиску; а також тренувались проводити реанімаційні заходи (штучна вентиляція легенів і непрямий масаж серця) на манекенах – тренажерах ВІТІМ та ВКТ.

Рис. 22. Практичні заняття з надання домедичної допомоги (проводять ст. викладачі Неменуца С.М. та Сахарова З.М.)

Як себе правильно поводити під час пожежі, які є засоби пожежогашіння, а

також, що робити, щоб не допустити загоряння та вибухи в побуті та під час трудової діяльності, ми зрозуміли, опрацювавши теоретичний матеріал лекції з модуля «Основи охорони праці» й набувши необхідні навички на практичному занятті з БЖД з пожежної безпеки(правила користуван-

Рис. 23. Практичне заняття з пожежної безпеки (ст.викл., к.с.-г.н. Неменуца С.М.)

ня вогнегасниками).

Під час вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» особливу увагу було приділено безпеці нашої майбутньої професійної діяльності. Саме на роботі людина піддається певному впливу шкідливих та (/або) небезпечних факторів навколишнього середовища, тому на лекціях та лабораторних заняттях з охорони праці ми дізнались, як визначати небезпеки на робочому місці та оцінювати їх кількісно, як запобігати впливу негативних факторів та захистити себе від небезпечного впливу середовища шляхом певних навичок та спеціального обладнання, як ліквідувати наслідки впливу небезпек.

Рис. 24. Лабораторні заняття з «Основ охорони праці» (к.т.н., доц. Лисюк В.М.)

Таким чином, знаючи певні теоретичні відомості з безпеки праці, при влаштуванні на роботу ми зможемо не тільки покращити, убезпечити своє робоче місце, а й вказати керівництву на певні недоліки, пов'язані з організацією робочого простору того чи іншого підприємства(установи).

Загалом знайомство з кафедрою «Безпеки життєдіяльності та дизайну» було цікавим та дуже корисним. Й на сьогодні мені вже відомо, як правильно та безпечно для здоров'я організувати своє навчання, працю, відпочинок та як діяти у надзвичайних ситуаціях(що особливо актуально у теперішній час).

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Запорожець О.І. Безпека життєдіяльності. Підручник / за ред. О. І. Запорожець. К.: «Видавництво «Центр навчальної літератури», 2019. - 448с
2. Основи охорони праці: підруч. для студ. вищих закладів освіти харчової пром-сті / М. П. Купчик [та ін.] ; ред. М. П. Купчик, М. П. Гандзюк ; Український держ. ун-т харчових технологій. - К. : Основа, 2000. - 409 с.
3. Желібо Є. П., Заверуха Н. М., Запарний В. В. Безпека життєдіяльності. Навч. посіб. / за ред. Є. П. Желібо. 6-е вид. К.: «Каравела», 2009. - 344 с.
4. История Одесской государственной академии пищевых технологий (1902-2002) /Г.В. Ангелов, Б.В. Егоров, Э.И. Жуковский, В.С. Подгорец, В.И.

- Науменко, А.А. Соловей; - под ред. Н.Д. Захарова// - Одесса: Астропринт, 2002 – 208с.
5. Одесская национальная академия пищевых технологий. 1902 – год основания /О.И. Гапонюк, Л.В. Капрельянц, Е.Н. Кананыхина, А.А. Соловей, И.Р. Беленькая; - под ред. Егорова Б.В.// - Одесса: Друк, 2007 – 139с.
6. Одесская национальная академия пищевых технологий /Е.Н. Кананыхина, А.А. Соловей, Н.П. Белявская; - под ред. проф.Б.В. Егорова. - Одесса: ТЭС, 2012 – 240 с.
7. Вчені вузів Одеси : біобібліогр. довід. Вип. 2. Природничі науки.1946-2017, ч. 4. Фізики. Астрономи / ОННБ ; упоряд. А. В. Іванченко ; наук. керівник Г. С. Драган ; ред. І. С. Шелестович. – Одеса, 2018. – 256 с.
8. Кафедра безпеки життєдіяльності та дизайну ОНТУ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.lifesafety.onaft.edu.ua/>